

Elevuppgift 2:4

Är kvinnor medborgare?

Natten mellan den 25 och 26 augusti 1789 läste Nationalförsamlingen upp deklarationen om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna. De innehöll sjutton artiklar (punkter). Under de diskussioner som hade föregått rättighetsförklaringen, hade frågan om vilka som skulle omfattas av de medborgerliga rättigheterna kommit upp. En uppfattning gick ut på att kvinnor, barn och utlänningar endast skulle ha begränsade rättigheter och det blev den ståndpunkten som vann. I december 1789 beslutade Nationalförsamlingen att rösträtten inte gällde kvinnor. Det fanns, slog man fast, två slags medborgare: aktiva och passiva. Till aktiva medborgare skulle de män räknas som var över 25 år och betalade viss inkomstskatt. Kvinnor räknades som passiva medborgare och deras område var hemmet, inte det offentliga politiska livet. Några stödde sig på tanken att det var för samhällets bästa som skillnaden mellan könen skulle upprätthållas. Det fanns dock medlemmar i Nationalförsamlingen som ville ge kvinnor rösträtt, men de fick inte gehör, inte heller när den nya grundlagen kom till 1791.

Olympe de Gouges var en av dem som offentligt opponerade sig mot att kvinnor uteslöts. Hon menade det att det stred mot allt förnuft att se könstillhörighet som avgörande för att få delta eller inte delta i det politiska livet. Som ett inlägg i debatten publicerade hon *Deklarationen om kvinnans rättigheter som medborgarinna*.

Liksom *Deklarationen om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna*, var Olympe de Gouges deklaration indelad i 17 artiklar.

Hon följde de sjutton punkterna i den tidigare deklarationen, men kompletterade och förtydligade innehållet. Dessutom formulerade hon en inledning och en avslutning. Inledningen börjar: ”Mödrar, döttrar, sysstrar, Nationens representanter, fordrar att bli företrädare i Nationalförsamlingen”.

Här nedan följer den fem första artiklarna (punkterna) i var och en av de båda rättighetsförklaringarna:

Interfoto/IBL

Deklarationen om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna	Deklarationen om kvinnans rättigheter som medborgarinna
1. Människorna föds och förbliver fria och till rättigheter likställda. Sociala skillnader må grunda sig allenast på allmänt intresse.	1. Kvinnan föds och förblir jämlik med mannen i fråga om rättigheter. De sociala olikheterna kan ej grunda sig på annat än allmännyttan.
2. Syftet med all samhällelig sammanslutning är att skydda och bevara människans naturliga och omistliga rättigheter. Dessa rättigheter är rätten till frihet, rätten till egendom, rätten till personlig säkerhet och rätten till motstånd mot förtryck.	2. Syftet med all politisk organisation är att bevara kvinnans och mannens naturliga och oförgripliga rättigheter. Dessa rättigheter är: friheten, lyckan, tryggheten och framför allt rätten till motstånd mot förtryck.
3. Grunden till all suveränitet vilar ytterst hos folket. Ingen sammanslutning, ej heller någon person må utöva myndighet, som inte uttryckligen härleder sig därifrån.	3. Källan till all makt ligger helt och hållet hos nationen, som inte är något annat än mannen och kvinnan i förening. Ingen sammanslutning, ingen enskild individ kan utöva myndighet, om denna ej uttryckligen härleder sig därifrån.
4. Frihet innebär makt att göra vadhelst som icke skadar någon annan; för utövning av varje människas naturliga rättigheter finns därför inga andra gränser än de, som tillförsäkrar samhällets övriga medlemmar åtnjutandet av samma rättigheter. Dessa gränser må allenast genom lag fastställas.	4. Friheten består i att få göra allt, som ej skadar någon annan. Utövandet av kvinnans naturliga rättigheter har sålunda ingen annan gräns än det ständiga tyranni som mannen utsätter henne för. Dessa gränser skall reformeras genom naturens och förnufts lag.
5. Lagen har inte rätt att förbjuda andra handlingar än sådana som är till men för samhället. Vadhelst som icke är i lag förbjudet må icke förhindras, ej heller må någon tvingas göra vad lag icke påbjuder. (ur Reidar Larsson: Politiska ideologier – en antologi, Uppsala 1966)	5. Naturens och förnufts lag har rätt att förbjuda blott de handlingar, som är skadliga för samhället. Allt som ej är förbjudet genom denna visa och gudomliga lag, är tillåtet, och ingen kan tvingas göra något, som ej är påbjudet av den. (ur Ronny Ambjörnsson och Gunnar Eriksson: Europeiska urkunder, Stockholm 1998)

Kanske lyckades Olympe de Gouges inspirera fler kvinnor i sin samtid att engagera sig för jämställdhet. Det rådde redan stor aktivitet i de revolutionära kvinnoklubbarna i början av 1790-talet. Nationalförsamlingen vek dock inte en tum i frågan om rösträtt för kvinnor. Under 1793 beslutade jakobinerna, den dominerande riktningen i Nationalförsamlingen, att alla politiska kvinnoklubbar skulle stängas. Av en manlig kritiker blev Olympe de Gouges kallad både ”ragata” och ”oförskömd könssvikare”.

Olympe de Gouges avrättades den 3 november 1793. Detta var under skräckväldets tid. I sin rättighetsförklaring hade Olympe de Gouges fastslagit att ”om kvinnan har rätt att bestiga schavotten, bör hon också kunna bestiga talarstolen” (artikel 10).

Nu anspelade en av hennes motståndare på detta med orden ”kvinnans rätt att bestiga schavotten för att underkasta sig giljotinens vassa blad”.

Frågor:

1. Hur skiljer sig Olympe de Gouges formuleringar i *Deklarationen om kvinnans rättigheter som medborgarinna* från Nationalförsamlingens *Deklarationen om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna* när det gäller *vems* rättigheter som slås fast?
2. Vad är det Olympe de Gouges vill åstadkomma med sin formulering om vem rättigheterna gäller?
3. Hur skiljer sig de olika rättighetsförklaringarna från varandra när det gäller vilka rättigheter som räknas upp i artikel 2?
4. Upplysningstidens tanke om att människan av naturen har ett förnuft skymtar fram i en av rättighetsförklaringarna.
 - a) Vilken?
 - b) I vilket sammanhang kommer dessa tankar fram?
5. Vilken inställning till kvinnor lyser fram i citatet från Olympe de Gouges motståndare i samband med hennes avrättning?

Den franska revolutionen fick kvinnor att bli politiskt aktiva. De demonstrerade, diskuterade och startade politiska klubbar. Hur skulle det framtida samhället se ut?

Bridgeman Art Library/BL; Leseur Brothers